

ALGUNS TEXTOS D'ARISTÒTIL

A TEJEDOR, César: *Història de la Filosofia*. Cruïlla.

1

«Hi ha moltes accepcions de l' "ésser" però totes elles es refereixen a un terme únic i a una mateixa naturalesa. No es tracta d'una simple homonímia, sinó que, de la mateixa manera que tot el que és "sa" es refereix a la salut —perquè la conserva, la produeix, perquè és senyal de salut o, finalment, perquè és capaç de rebre-la—, i el que és "medicinal" fa referència a la medicina —i es diu d'allò que posseeix l'art de la medicina o del que n'és propi o bé n'és obra—, igualment hi ha moltes accepcions de l' "ésser", però en cada accepció la denominació es fa en relació a un terme únic. En efecte, algunes coses són anomenades "éssers" perquè són substàncies; unes altres, perquè són afeccions (modificacions) de la substància; unes altres, perquè són encaminaments cap a la substància, o bé causes eficients o generadores de la substància o del que s'hi relaciona; unes altres, finalment, perquè són negacions d'alguna qualitat de la substància o de la substància mateixa. Per això es diu fins i tot que el no-ésser "és", que "és" el no-ésser.» (*Met.* IV, 2, 1003 a 32.) (Cfr. XI, 3, 1061 a 5.)

2

«En veritat, l'etern objecte de totes les investigacions presents i pretèrites la qüestió sempre plantejada: què és l'Ésser?, es redueix a aquesta altra: què és la substància? Sobre la substància, uns filòsofs van afirmar que era únic i uns altres que era múltiple (i aquesta multiplicitat era per a uns limitada en nombre i per a altres infinita). Per a nosaltres també l'objecte fonamental, primer i, per dir-ho així, únic del nostre estudi serà l'Ésser pres en aquest sentit la substància.» (*Met.* VII, 1, 1028 b 3.)

3

«La substància en el sentit més fonamental, primer i principal del terme és allò que ni és afirmat d'un subjecte, ni és en un subjecte; per exemple l'home individual o el cavall individual. Però podem anomenar "substàncies segones" les espècies en les quals són contingudes les substàncies presents en el primer sentit; i encara hem d'afegir a les espècies els gèneres d'aquestes espècies. Per exemple, un individu home està contingut en l'espècie "home", i alhora aquesta espècie s'inclou en el gènere "animal" [...]. D'entre les substàncies segones, l'espècie s'anomena "substància" amb més raó que el gènere, ja que és més a prop de la substància primera (l'individu) [...]. D'una altra banda, "substància", parlant estrictament, s'aplica només a les substàncies primeres, ja que únicament elles subjeuen a totes les altres coses.» (*Cat.* V, *passim*.)

4

«Tot el que s'engendra, s'engendra en virtut d'una causa motriu (és a dir, un principi de generació) i d'un subjecte (admetem que sigui no la privació, sinó la matèria) i arriba a ser una cosa determinada (per exemple, una esfera o un cercle, o qualsevol altra cosa). Ni el subjecte, per exemple el bronze, ni l'esfera són produïts; el que es produeix és l'esfera de bronze [...]. Arrodonir el bronze no és produir la rodonesa, ni l'esfera, sinó produir una altra cosa, és produir la forma (d'esfera) en el bronze [...]. És evident que la forma no està sotmesa a l'esdevenir sinó que és ella la que esdevé en un altre ésser. El que es produeix és, per exemple, una esfera de bronze, que està feta de bronze i de l'esfera: la forma es realitza en la matèria i el producte és una esfera de bronze [...]. Resulta, doncs, evident que el que s'anomena forma o substància [segona] no és el que és engendrat sinó que el que és engendrat és el compost de matèria i forma, el qual rep el seu nom de la forma; per això tot el que és engendrat conté matèria i una part de la cosa és matèria i l'altra és la forma.» (*Met.* VII, 8, 1033 a 24, text refós.)

5

«No hi ha, doncs, necessitat que un paradigma (la Idea platònica) produeixi la forma dels éssers naturals [...]. En realitat, l'engendrador basta per a la producció, ja que és la causa de la realització de la forma en la matèria. Així, tot el que s'engendra és una forma de tal naturalesa realitzada en aquesta carn i aquests ossos; Càl·lies o Sòcrates, diferents del seu engendrador per la matèria, que és una altra, però idèntics a ell per la forma, ja que la forma és indivisible.» (*Met.* VII, 8, 1034 a 2.)

6

«Sòcrates no atorgava una existència separada ni als universals ni a les definicions. Però els filòsofs que van venir després els van separar i van donar a aquesta classe de realitats el nom d'"Idees". I d'aquesta manera van arribar a admetre com a Idees tot el que s'afirma universalment.» (*Met.* XIII, 4, 1078 b 30.)

7

«Han estat els nostres amics els qui han creat la teoria de les Idees. Però cal seguir el parer que, per salvar la veritat, cal sacrificar les nostres preferències, tant més com que també nosaltres som filòsofs. Es pot estimar els amics i la veritat; però el més honest és donar preferència a la veritat.» (*Ét. Nic.* I, 6, 1906 a 11.)

8

«La substància sensible es troba sotmesa al canvi. Però si tot canvi té lloc entre oposats o intermediaris (no entre tot tipus d'oposats, atès que el sol és «no-blanc», sinó únicament entre els contraris), ha d'haver-hi necessàriament un substrat que canvia d'un contrari a un altre contrari (per exemple, del blanc al negre o als seus intermediaris), ja que no són els contraris els que es transformen l'un en l'altre [...]. Per tant, cal afirmar que la matèria que canvia ha d'estar en potència dels dos contraris. I ja que l'Ésser posseeix una doble significació, cal dir que tot canvi s'efectua de l'Ésser en potència a l'Ésser en acte; per exemple, del blanc en potència al blanc en acte. El mateix val per a l'augment i la disminució. Resulta llavors que no solament pot procedir un ésser accidentalment del no-ésser, sinó que també tot pot procedir de l'Ésser però no de l'Ésser-en-acte, sinó de l'Ésser-en-potència [...]. I aquest últim és una espècie de no-Ésser: el no-Ésser com a potència.» (*Met.* XII, 2, 1069 b 3-28)

9

«La matèria és en potència perquè tendeix cap a la forma; i quan és en acte això és perquè posseeix la seva forma [...]. La forma és acte.» (*Met.* IX, 8, 1050 a 22 i b 2.)

10

«Tot ésser natural posseeix en si mateix un principi de moviment i de repòs tant respecte al lloc, com respecte al creixement i decreixement o respecte a l'alteració [...] perquè la naturalesa (*physis*) és el principi (*arché*) i causa (arrel) del moviment i del repòs de les coses en què es troba immediatament, i no si mateixa i no accidentalment [...]. La naturalesa és —en totes les coses que posseeixen un principi de moviment— la forma (*morphé*) i l'essència (*eidos*) que no són separables sinó pel pensament. Quant al compost de matèria i forma, cal dir que no és una naturalesa sinó un ésser natural o per naturalesa com és l'home.» (*Fis.* II, 1, 192 b 13-23, 193 b 3-7.)

«Naturalesa, en el sentit primitiu i fonamental, és l'essència dels éssers que posseeixen, en si mateixos i com a tals, el principi del seu moviment. La matèria, en efecte, no és anomenada naturalesa sinó per tal com és capaç de rebre aquest principi; i igualment, l'esdevenir i el creixement reben el mateix nom per ser moviments procedents d'aquest principi. La naturalesa, en aquest sentit, és el principi de moviment dels éssers naturals, immanent a ells, en el sentit, en potència o en acte (*enteléchia*).» (*Met.* V, 4, 1015 a 13.)

11

«Que hi ha causes i que el seu nombre és el que hem dit, és una cosa evident: és aquest nombre de causes el que dona la resposta al "per què?" [...]. I ja que existeixen quatre causes, la tasca del físic és conèixer-les totes. Per això el físic, per indicar el perquè segons les exigències de la Física ha d'explicitar aquestes quatre causes: la matèria (*hylé*), la forma (*eidos*, sinònim de *morphé*), el motor (*tó kinésan*) i la causa final (*tó hoû hénéka*, sinònim de *télos*). Encara que el cert és que, en molts casos, tres d'aquestes causes es redueixen a una de sola: perquè l'essència i la causa final són una sola cosa i l'origen proper del moviment s'hi identifica, ja que és l'home qui engendra l'home.» (*Física* II, 7, 198 a 14-15 i 22-26.)

12

